

Аннотация

Общество, в котором мы живем, находится в постоянном развитии. Наша речь, язык, на котором мы говорим, столь же динамичны, они изменяются не только внешне, происходит трансформация значений лингвистических единиц и выражений. Это явление называется семантической эволюцией, одним из основных путей обогащения лексики любого языка.

Annotation

Society we live in is constantly developing. Our language is also very dynamic. It is changing not only externally. There is a gradual transformation of linguistic units and phrases meanings. This notion is called a semantic evolution, one of the main ways of any language vocabulary enrichment.

УДК 070.41:81'373.611:811.112.2

Мукитенко А. В.

СЛОВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ УТВОРЕННЯ ІМЕННИКІ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ПРЕСІ (суфіксальний спосіб)

Іменник, як одна з основних частина мови, є єдиною частиною мови у німецькій мові, яка пишеться з великої літери, а це, в свою чергу, говорить про те, що німці вирішили виокремити іменник як особливу частину мови. Найбільш характерними словотворчими ознаками іменника є суфікси, оскільки вони морфологічно показують його як частину мови, визначають рід, тип відмінювання і множину. Існує велика кількість класифікацій суфіксів іменників, але найбільш доцільним вважається дотримуватися основного граматичного принципу, за яким виділяють три класи суфіксів: 1. Суфікси іменників чоловічого роду. 2. Суфікси іменників жіночого роду. 3. Суфікси іменників середнього роду., та відповідно три види суфіксів: продуктивні, непродуктивні, запозичені (інтернаціональні). Саме за цим принципом будуть розглянуті іменники, знайдені у сучасних німецьких періодичних виданнях для того, щоб визначити, які використовуються найчастіше на сьогоднішній день.

Суфікси іменників чоловічого роду.

До найважливіших продуктивних суфіксів іменників чоловічого роду відносять *-er*, *-ner*, *-ler*, *-ling*. Більшість іменників з суфіксом *-er*, які були знайдені у сучасній німецькій пресі, позначають: назви осіб за видом діяльності: *Eigentümer*, *Fischer*, *Schüler*, *Läufer* та національну приналежність: *Berliner*, *Wiener*, *Kölner*, *Schweizer*. Наведемо приклад з преси: *Drei Frauen berichteten von esoterischen Abhängigkeiten zu Wahrsager und Esoterik – Hotlines und wie sie hinein gerieten* [2].

В результаті злиття *-er* з кінцевою приголосною основи слова утворились суфікси *-ler*, *ma -ner*, які є варіантами суфікса *-er* і за значенням від нього не відрізняються. Наприклад: *Wissenschaftler*, *Redner*, *Sportler*, *Künstler*, але, все ж таки іменники з суфіксом *-ner* зустрічаються у статтях періодичних видань досить рідко.

Ще одним продуктивним суфіксом є *-ling*, який утворився шляхом злиття суфікса *-ing* з попереднім *-l*- основи. В той час як *-ing* давно вже є непродуктивним, *-ling* набув поширення і бере активну участь в утворенні нових слів. Цікавою особливістю іменників з суфіксом *-ling* є те, що вони майже завжди мають умлаут. Наприклад: *Jüngling*, *Liebling*, *Weichling*, *Feigling*, *Prüfling*, *Spätling*, *Schössling*. Як правило, іменники з даним суфіксом, які були знайдені під час дослідження, позначають осіб, що володіють певною якістю або терплять страждання, несправедливість.

До непродуктивних суфіксів іменників чоловічого роду відносять *-e*, *-el*: *Deutsche*, *Deckel*. Іменники з даними суфіксами у сучасній німецькомовній пресі майже не зустрічаються.

Що ж стосується запозичених (інтернаціональних) суфіксів, до яких належать *-ist*, *-ant*, *-ent*, *-ier*, *-iur*, *-eur*, *-or*, *-nom*, *-ismus*, *-är*, *-at*, *-log(e)*, *-graph*, то іменників з ними було виявлено досить багато: *Sozialist*, *Patient*, *Direktor*, *Agronom*, *Realismus*, *Apparat*, *Zoolog(e)*. Наведемо приклад з преси: *Die Banane breitete sich auf dem ganzen afrikanischen Kontinent aus, dabei kam es zu Genmutationen, welche die Banane den uns heute bekannten Arten immer ähnlicher machten* [5].

Суфікси іменників жіночого роду.

До продуктивних суфіксів іменників жіночого роду належать: *-in*, *-schaft*, *-heit* (різновидом якого є суфікс *-keit*), *-ei* та *-ung*. Більшість іменників жіночого роду з суфіксом *-in*, які були знайдені у сучасній німецькомовній пресі, утворені від відповідних іменників чоловічого роду, найчастіше з суфіксом *-er*, які позначають звання, професію або рід занять: *Lehrerin*, *Studentin*, *Sekretärin*, *Historikerin*. Наприклад: *Die Professorin ist deutsche Expertin im Netzwerk "Frauen und Arbeitsmarkt" der Europäischen Kommission* [6].

Суфікс *-schaft*, який додається до основи іменників, прикметників, дієслів, дієприкметників та до інфінітивів зустрічається набагато частіше ніж суфікс *-in* та позначає переважно сукупність або абстрактні поняття: *Gesellschaft*, *Vormundschaft*, *Wirtschaft*, *Gemeinschaft*, *Freundschaft*. Наведемо приклад з сучасних періодичних видань: *Verheiratete Frauen standen in Deutschland damals unter der finanziellen*

Vormundschaft ihres Ehemannes [6].

Що ж стосується суфікса *-heit* та його похідних *-keit* та *-igkeit*, то більшість іменників утворені саме за допомогою даних суфіксів. Суфікс *-heit* переважно додається до граматичного складу іменників, наприклад: *Menschheit, Gottheit, Kindheit, Torheit*, суфікс *-keit* було виявлено у випадках, коли основою слова є прикметник, який закінчується на *-bar, -sam, -lich*, а суфікс *-igkeit*, як правило, додається до деяких односкладних прикметників: *Helligkeit, Müdigkeit, Obrigkeit*.

Одним з найбільш розповсюджених продуктивних суфіксів жіночого роду у сучасній німецькій мові є суфікс *-ung*, тому іменників з даним суфіксом було знайдено найбільше. Наприклад: *Nahrung, Zubereitung, Deckung, Verwendung, Herstellung, Verdauung, Vorbeugung, Bemerkung, Behinderung* тощо. Наведемо приклад з періодичних видань: *Noch bis 1958 brauchten Frauen für die **Eröffnung** eines Kontos die **Zustimmung** des Gatten und bis 1976 konnte dieser die **Beschäftigung** seiner Frau ohne die Angabe von Gründen kündigen* [7].

Іменники з суфіксом *-ei*, який був запозичений з французької мови, у сучасних періодичних виданнях зустрічається дуже рідко, і в основному в якості засобу утворення емоційно забарвлених найменувань дії або стану, які виражають нехтування, глузування, засудження мовцем даної дії або стану: *Schreiberei* "писанина", *Lauferei* "біганина", *Eselei* "дурниця".

Іменників з непродуктивними суфіксами *-e, -de, -t* майже не було знайдено, так як вони як правило мають певну визначену семантику та зустрічаються лише у випадках, де розглядається певна тематика. Суфікс *-e* зазвичай позначає прилади або інструменти: *Zange, Nische, Pumpe, Schraube*. Суфікс *-t* об'єднує значну групу абстрактних іменників, які походять від дієслів: *Tat, Fahrt, Macht*. Іменників з суфіксом *-de* взагалі не було виявлено.

До запозичених суфіксів жіночого роду належать: *-ie, -tion, -tät, -ik*. Під час дослідження творення іменників за допомогою запозичених суфіксів жіночого роду у статтях сучасної преси було виявлено, що іменники з суфіксом *-ik* використовуються рідше ніж інші інтернаціональні суфікси, які зустрічаються приблизно в однаковій кількості. Наприклад: *Qualitätät, Qualifikation, Position, Politik, Ideologie, Demokratie, Stabilität, Eskalation*. Наведемо приклад: *Viele Länder hätten nach der zurückliegenden **Rezession** im vergangenen Jahr mit Konjunkturpaketen versucht, ihre **Ökonomie** anzukurbeln* [7].

Суфікси іменників середнього роду.

Продуктивними суфіксами іменників середнього роду зазвичай вважають *-chen, -lein та -tum*. Незважаючи на те, що ці суфікси є продуктивними, під час дослідження була знайдена невелика кількість іменників з даними суфіксами: *Näpfchen, Mädchen, Märchen, Blümlein, Büchlein, Wachstum, Studententum, Altertum*, але у більшості випадків зустрічаються іменники з суфіксом *-chen*. Наприклад: ***Mädchen** im Alter zwischen 14 und 16 Jahren leiden eher als Jungen unter Depressionen* [2]. Потрібно також не забувати про виключення іменників *der Reichtum та der Irrtum*, у яких зберігся чоловічий рід.

До запозичених суфіксів середнього роду відносяться: *-al, -at, -ent, -ium*. Суфікси *-al та -at* в свою чергу взагалі не були знайдені під час дослідження, на відміну від *-ent та -ium*, які використовуються набагато частіше: *Testament, Postament, Element, Sanatorium, Laboratorium, Museum, Stipendium, Publikum, Politikum, Konsum, Dokument, Stadium*. Крім цього потрібно взяти до уваги ту особливість, що суфікс *-ent* відноситься як до запозичених суфіксів середнього роду, так і до інтернаціональних суфіксів чоловічого роду. Незважаючи на те, що цей суфікс часто використовується для творення іменників середнього та чоловічого роду, іменники чоловічого роду, як правило, позначають особу за видом діяльності в той час як іменники середнього можуть позначати різні поняття.

Суфікси *-nis та -sal* є непродуктивними в сучасній німецькій мові. Їх характерною ознакою є те, що за їх участі утворені іменники як середнього так і жіночого роду. Під час проведення дослідження у статтях німецькомовної преси були знайдені іменники з даними суфіксами лише середнього роду, наприклад: *das Geheimnis, das Gedächtnis, das Schicksal*. Пізновидом *-sal* є суфікс *-sel*, який зустрічається у іменників середнього та чоловічого роду, наприклад: *das Rätsel, der Stöpsel*.

Таким чином, підводячи підсумки проведеного дослідження можна зробити висновки, що суфіксація, як спосіб творення іменників є досить продуктивним в сучасній німецькій мові, але не всі суфікси є продуктивними. Так, було виявлено, що більша частина іменників чоловічого роду утворюється переважно за допомогою продуктивних суфіксів *-ling, -ler, -er та запозиченого суфіксу -ent*. Найуживанішими суфіксами жіночого роду є продуктивні суфікси *-ung, -heit та його похідні -keit та -igkeit, -schaft та запозичені -tion, -tät та -ie*. Рідше зустрічаються суфікси *-in, -ei, -e, -de та -t*. В свою чергу результати спостережень дають змогу говорити, що у сучасній німецькій пресі найбільш продуктивними суфіксами середнього роду є *-chen, -um, -tum та -ent*.

Використана література:

1. Степанова М. Д. Словообразование современного немецкого языка. – М. : Изд. лит. на иностр. яз., 1953. – 378 с.
2. Die Welt. – 2009–2011. – № 1. – 12.
3. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. - Leipzig, 1976. – 320 S.
4. Henzen W. Deutsche Wortbildung, Halle (Saale) 1947. – 306 S.
5. <http://www.zeit.de/index>
6. <http://www.spiegel.de>
7. <http://www.webzeitung-s.de>

Аннотация

Статья посвящена образованию существительных суффиксальным способом в современной немецкой прессе. Речь идет о наиболее употребляемых суффиксах, которые используются в современных периодических изданиях. В свою очередь суффиксы рассмотрены на основе грамматического принципа, по которому выделяют три класса (суффиксы мужского, женского и среднего рода) и три вида (продуктивные, непродуктивные, заимствованные) суффиксов.

Anotation

The article is dedicated to formation nouns with suffixal method in modern German press. It is about the most common usage suffixes, which are used in modern periodical press. By-turn suffixes are examined based on grammar principle, according to which there are three classes (masculine, feminine, neuter gender of suffixes) and three species (productive, unproductive, loanword) suffixes.

УДК 81'367,625+81'373.423:811.112.2

Сокорчук В. М.

ЯВИЩЕ ОМОНІМІЇ ДІЕСЛІВ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

У лінгвістичній літературі на сьогодні не існує єдиного погляду на явище, що має назву омонімія. Проблеми формулювання дефініції омонімія, його функціонування у структурі мови, специфічні ознаки досліджували Ш. Баллі, В. В. Виноградов, В. І. Абаєв, М. М. Шанський, І. О. Смирницький, О. М. Тихонов, П. А. Соболева, М. П. Кочерган, Н. Ф. Клименко, Л. В. Малаховський, Г. М. Мукан та ін. За Л. В. Малаховським, "омонімія – це явище, що безпосередньо виникає з факту неізоморфності плану вираження та плану змісту мови" [6, 3]. Тому проблема омонімії є частиною більш загальної проблеми співвідношення форми і змісту в мові та потребує більш детального вивчення.

Омонімія – це вияв тієї особливості мовного знака, завдяки якій різним значимим можуть відповідати формально тотожні значущі. Саме в наслідок цього омонімія створює деякі труднощі в процесі комунікації. Певні складнощі викликає омонімія також у процесі засвоєння іноземної мови, коли одна і та ж мовна форма може мати абсолютно різні значення.

Явище омонімії давно привертало увагу вчених. Ще стародавні філософи в своїх міркуваннях про мову відмічали факт "однакового іменування", тобто однакової назви неоднакових речей. Але довгий час до омонімії ставилися як до випадковості, що не заслуговує серйозного вивчення. Лише роботи, що з'явилися в ХХ столітті, сприяли посиленню уваги до омонімії та появи ряду серйозних досліджень.

Л. А. Булаховський уперше у вітчизняній лінгвістиці глибоко аналізує питання про причини збереження омонімів. У подальших висновках лінгвістів 50-60 років ХХ сторіччя продовжує переважати думка про омонімію як про щось випадкове, необов'язкове для мови, а тому не варте уваги. Л. В. Малаховський пізніше зазначає, що питання про випадковість чи закономірність омонімів у мові не таке просте, як це може здатися на перший погляд. Відомо, що омоніми з'являються у мові з випадкових причин. Але факт широкого розповсюдження омонімії в мовах світу становить під сумнів погляд на омонімію як явище випадкове і приводить до думки про закономірність її функціонування у мові.

Багато вчених визнають нормативний статус омонімії в мові, але часто її поява розуміється не як результат розвитку мови, а як наслідок нестачі значимих одиниць. Так, відомий лексикограф Х. Касарес пише: "Якби чотири чи п'ять тисяч слів, якими користується культурна людина, повинні були виражати таку ж кількість понять, не було б потреби в багатозначних словах" [5, с. 70].

Деякі мовознавці поширюють таке тлумачення і на омонімію. Р. О. Будагов, відмічаючи здатність омонімів виникати в результаті випадкових збігів, указує на те, що такі звукові збіги абсолютно різних слів виникають тому, що в будь-якій мові кількість звуків порівняно обмежена, тоді як слів дуже багато "Тому своєрідні "зустрічі", звукові збіги різних слів є неминучими..." [2, с. 39].

Роботи зазначених лінгвістів не втратили своєї актуальності й сьогодні. Саме завдяки їм вперше було усвідомлено теоретичне значення дослідження омонімії.

Хоча проблема омонімії постала перед мовознавцями вже давно, проте сучасних дослідників цікавить перш за все омонімія іменників, критерії їх розмежування та принципи типологічної класифікації.

У граматичному ладі сучасної німецької мови значний за обсягом клас становлять дієслова. Дослідження саме дієслів зумовлене насамперед тим, що вони є найважливішою частиною мови і виступають при утворенні речення та висловлювання в ролі "силового центру" (H. Glinz). Тому стаття присвячена саме омонімії дієслів в сучасній німецькій мові. Матеріалом дослідження послужила вибірка омонімічних дієслів з тлумачного словника сучасної німецької мови Duden загальною кількістю 373 лексичні одиниці, що складає 2,91% усього дієслівного складу сучасної німецької мови, наведеного у словнику Duden. Це означає, що омонімія дієслів не є розповсюдженим явищем у німецькій мові. Досліджувані дієслова-омоніми об'єднуються у 182 омогрупи. Слід зазначити, що деякі дієслова-омоніми входять до складу міжчастиномовних омогруп, lesen "читати" і das Lesen "читання", leben "жити" і das